

UKREPI IN NALOGE POLICIJE, KJER OBSTAJA NEVARNOST EKSPLOZIJE

Matjaž Mravlja, dipl. var. inž.*
Klemen Pogačar univ. dipl. pol.**

IZVLEČEK

Med ugotovljenimi nevarnostmi policijskega dela, ki so naštetje v izjavi o varnosti z oceno tveganja, je tudi nevarnost eksplozije. Policija je pred leti ustanovila enoto za protibombno zaščito, ki je del specialne enote policije. Njihove naloge so izvedba prvih nujnih ukrepov po eksploziji ter sodelovanje pri ogledu kraja eksplozije, izvajanje ukrepov ob najdbi sumljivih predmetov, eksplozivnih ali zažigalnih sredstev in naprav, radioaktivnih snovi, bojnih strupov, ukrepanje po prejemu sporočila o nastavitvi eksplozivne naprave.

ABSTRACT

Among the perils of police work contained in the declaration of safety with risk assessment there is also the possibility of explosion. Slovenian police established a few years ago a unit for bomb threat assessment as a part of their special tasks unit. Their main task is to carry out the first urgent measures after an explosion, cooperation at the explosion site, preventive measures when suspicious objects, explosive or fire inducing substances or devices or radioactive or toxic substances are found. They also have to act upon receipt of information on setting up an explosive device.

UVOD

Policisti so pri policijskem delu izpostavljeni različnim nevarnostim. Te so opredeljene in navedene v Izjavi o varnosti z ocenjevanjem tveganja pri delu v MNZ in Policiji (Izjava) in tudi v Prvi reviziji izjave o varnosti v Policiji. Vseh ugotovljenih nevarnosti, ki se pojavljajo pri policijskem delu, je 31. Med njimi je tudi »nevarnost eksplozije« pri delu, ki pa jo je zelo težko določiti (tako krajevno kot časovno), saj je obseg dela, kjer so ji policisti izpostavljeni, »neenakomerno« razpršen, kar pomeni še večjo nevarnost. Zaradi zahtevnosti policijskega dela na območju, kjer je nevarnost eksplozije velika, je policija leta 1973 začela ustanavljati enoto, ki se je do danes preoblikovala v enoto za protibombno zaščito in je organizacijsko del specialne enote policije. Spekter nalog enote je izredno širok, glavne pa so: izvedba prvih nujnih ukrepov po eksploziji ter sodelovanje pri ogledu kraja eksplozije, izvajanje ukrepov ob najdbi sumljivih predmetov, eksplozivnih ali zažigalnih sredstev in naprav, radioaktivnih snovi, bojnih strupov, ukrepanje po prejemu sporočila o nastavitvi eksplozivne naprave ipd. Statistično so poškodbe v policiji, katerih vzrok bi bila eksplozija pri delu, redke, vendar to ne pomeni, da so take nevarnosti zanemarljive oz. nepomembne. Zaradi posledice, ki jo ima eksplozija, je zelo pomembno, da so delavci seznanjeni z nevarnostmi in

usposobljeni za delo v eksplozivnem območju.

Nevarnost eksplozije pri policijskem delu bi lahko razdelili na dve glavni skupini. V prvo bi lahko uvrstili naloge, pri katerih se policisti srečajo z eksplozivni, eksplozivnimi sredstvi ali napravami. Mednje sodijo npr. ogled kraja eksplozije, pregled prostora ali objekta po prejemu sporočila o nastavitvi eksplozivne naprave, najdba ali zaseg eksploziva, eksplozivnih sredstev ali naprav, ukrepanje ob najdbi sumljivega predmeta. V posebno, najnevarnejšo kategorijo bi lahko uvrstili najdbo postavljene eksplozivne naprave in postopek z osebo, ki grozi z »razstrelitvijo«.

Za izvajanje nalog iz te skupine so v policiji dokaj natančno predpisani postopki in ukrepi policistov, katerih glavni namen je zavarovanje življenja ljudi ter policista na kraju, medtem ko je sam postopek ter delo z eksplozivnimi sredstvi in napravami v celoti prepuščen bombnim tehnikom.

V drugo skupino lahko uvrstimo naloge, pri katerih nevarnost eksplozije ni neposredno povezana z eksplozivnimi sredstvi ali napravami, ampak jo povzročajo drugi dejavniki. Sem lahko prištevamo ogled nevarnosti v industriji (npr. v kemični tovarni), obravnavanje prometnih nesreč (iztekanje goriva) in nesreč z udeležbo vozil, ki prevažajo nevarne snovi ipd.

V teh primerih se policisti znajdejo v zelo nepredvidenih situacijah, saj se s konkretno nevarnostjo srečajo šele, ko pridejo na kraj nesreče ali se znajdejo sredi dogajanja. Takrat je nujno znanje in izurjenost, saj imajo napačne odločitve lahko zelo hude posledice.

Nevarnost eksplozije je treba zaradi raznolikosti primerov obravnavati vsako posebej.

ENOTA ZA PROTIBOMBNO ZAŠČITO

Enota za protibombno zaščito je del specialne enote Generalne policijske uprave. Trenutno je edina v državi, katere pripadniki so izurjeni in opremljeni za deaktiviranje improviziranih eksplozivnih naprav. Spekter nalog enote je širok, saj obsega izobraževanje policistov in drugih s področja protibombne zaščite, opravljanje protibombnih pregledov, deaktiviranje eksplozivnih sredstev in naprav, opravljanje ogledov krajev eksplozij pa vse do izdajanja strokovnih mnenj o zaseženih in uporabljenih eksplozivnih sredstvih in napravah. Število delovnih nalog, ki jih je enota opravila v letih osamosvojitve do danes, je razvidno iz tabele 1.

Osnovno vodilo pri delu enote za protibombno zaščito je varovanje življenja prebivalcev kot tudi bombnega tehnika samega. Da slednji ne bi bil po nepotrebnem izpostavljen učinkom eksplozivnih sredstev in naprav, uporablja pri svojem delu različna orodja in pripomočke, med katerimi so gotovo najbolj prepoznavni robot, protibombna obleka in vodni top.

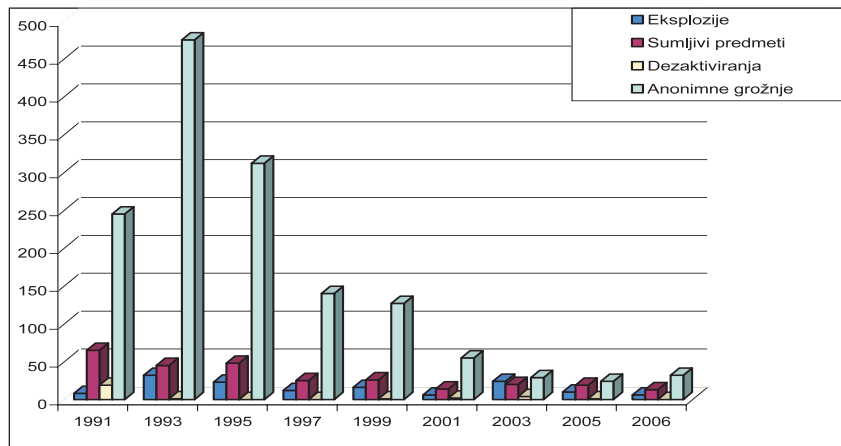
Iz tabele 1 in grafa 1 je lepo viden trend upadanja anonimnih groženj, takoj ko je policija začela odkrivati tudi klicatelje z mobiljev in ne samo s stacionarnih in z naročniških GSM-ov. Izjema je letošnje leto (do vključno 13. 7. 2006), ko je prevladovala nekakšna modna muha klicanja o podtaknjenih bombah

* Matjaž Mravlja, diplomirani varnostni inženir, Policija, Generalna policijska uprava, Policijska akademija, Šola za policiste.

** Klemen Pogačar, univerzitetni diplomirani politolog, Policija, Generalna policijska uprava, Specialna enota – Enota za protibombno zaščito.

Tabela 1. Eksplozije, sumljivi predmeti, dezaktiviranja in anonimne grožnje od leta 1991 do 13.7.2006 po številu v posameznem letu, pri katerih je sodelovala enota za protibombno zaščito

Leto	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Eksplozije	8	35	32	47	23	17	12	18	16	17	6	14	24	10	10	6
Sumljivi predmeti	65	70	45	87	48	69	25	23	26	30	14	18	20	12	19	13
Dezaktiviranja	19	3	1	4	0	1	0	3	1	4	2	1	4	2	1	0
Anonimne grožnje	245	337	475	327	312	224	140	158	127	72	55	47	29	24	24	32

Graf 1. Shematični prikaz posameznih nalog enote za protibombno zaščito od leta 1991 do vključno 13. 7. 2006.

na sodiščih in šolah. Kaže pa, da se zadeve umirjajo. Omeniti velja, da je anonimnih groženj verjetno več, saj so tu zajete le tiste, o katerih je bila obveščena enota za protibombno zaščito in je pri tem tudi sodelovala. Zelo lepo je vidno nihanje števila eksplozij po posameznih letih. Opazno je večje število eksplozij v letih po osamosvojitveni vojni, ko je bilo na črnem trgu na voljo veliko več eksplozivnih sredstev bivše Jugoslovanske ljudske armade (JLA),

Slika 1. Robot Andros MK VIA, ki ga uporablja slovenska policija pri najzahtevnejših in najnevarnejših nalogah

Slika 2. Bombni tehnik (policist) v protibombni (delovni) obleki in vodni top, s katerim razstrelijo neznan kovček oz. sumljivi predmet.

je pa to tudi posledica intenzivnejšega delovanja nekaterih kriminalnih združb na slovenskem ozemlju. Omeniti je treba, da so v Sloveniji eksplozije, z izjemo nekaterih v letu 1991, izključno eksplozije s kriminalnim ozadjem (dolžniško-upniška razmerja, izsiljevanja, umori, ipd.), terorističnih napadov pa v državi po osamosvojitveni vojni do zdaj še nismo imeli. Kljub majhnemu številu eksplozij je bilo vendarle leto 2005 še

posebej zaskrbljujoče, saj so bili kar trije umori, pri katerih je bilo kot orožje uporabljeno eksplozivno sredstvo. Več eksplozij v Sloveniji in terorističnih napadov v svetu običajno vpliva na večje število sumljivih predmetov, saj so ljudje zaradi strahu previdnejši in pogosteje kličejo policijo ob zaznavi neznanega - sumljivega predmeta (letališče, avtobusne postaje, ulice, kjer je veliko pešcev). Največ dezaktiviranih eksplozivnih sredstev in naprav je bilo leta 1991, prav zaradi dogodkov v vojni, v naslednjih letih pa je število bistveno upadlo in se spreminja glede na to, kakšna eksplozivna sredstva in naprave storilci uporabljajo pri napadih.

PRAKTIČNI PRIMERI NEVARNOSTI EKSPLOZIJE PRI POLICIJSKEM DELU

Omenili smo že, da so za policiste nevarne najdbe eksplozivnih sredstev, med katerimi izstopajo t.i. zaostala ubojna sredstva. Teh je vsako leto veliko, gre predvsem za tista iz prve in druge svetovne ter iz osamosvojitvene vojne. Za vsa zaostala ubojna sredstva praviloma poskrbijo pirotehniki Republiške uprave za zaščito in reševanje, če ne izvirajo iz kaznivih dejanj in prekrškov. Takrat zanje poskrbijo bombni tehniki Policije. Glavna naloga policistov v primeru najdbe takega sredstva je ustrezno zavarovanje kraja. Kljub temu da gre za stara sredstva, so ta lahko še kako nevarna, saj so dostikrat v zelo slabem stanju. Najditelji jih velikokrat kar sami odnesejo na policijsko postajo, s čimer ne ogrožajo le sebe, temveč tudi širšo okolico. Znanih je več primerov poškodovanj z italijanskimi ročnimi bombami (paradajzarica) iz druge, in granatami ter minami iz prve in druge svetovne vojne. Veliko večja nevarnost eksplozije grozi policistom, če najdejo eksplozivno

Slika 3. Ena od »paradajzaric« - italijanska ročna bomba, pogosteje najdena na slovenskem ozemlju, ki zaradi svoje šibke kvalitete spada med najnevarnejše, saj lahko pride do aktiviranja / eksplozije že pri rahlem premikanju

Slika 3a. Paradajzarica na panju

Slika 4. Improvizirana eksplozivna naprava, ki jo je našel bombni tehnik pod osebnim vozilom

napravo ali v postopku osebo, ki grozi z razstrelitvijo. Slednjih je v Sloveniji razmeroma malo, pa še tu ne gre za samomorilce, ki jih poznamo kot teroristične napadalce predvsem z Bližnjega vzhoda. V Sloveniji se pojavljajo predvsem osebe, ki s tovrstno grožnjo skušajo pritegniti pozornost in opozoriti na svoje težave (primer, ki se je zgodil 22. aprila 2004: pod železniškim mostom na cesti Štanjel-Branik je 55-letni domačin grozil, da bo razstrelil sebe in okolico). Tudi postavljenih eksplozivnih naprav, ki bi bile odkrite še pred eksplozijo, je malo in navadno ne gre za teroristična dejanja, ampak za dejanja s t.i. kriminalnim ozadjem (izsiljevanja, umori ...). Pravilno ukrepanje policistov, s čim manj izpostavljanja ter takojšnje angažiranje bombnih tehnikov pa je v teh primerih nujno.

Delo in varnost 51/2006/4

Slika 5. Ročna bomba M52. Najpogosteje uporabljena ročna bomba v Sloveniji

Nevarnost eksplozije, ki se je policisti dostikrat premalo zavedajo, pa grozi tudi pri ogledu kraja eksplozije. Kljub temu da je eksplozivna naprava že eksplodirala, so na kraju lahko še neeksplodirani deli naprave ali celo dodatne eksplozivne naprave, ki so »namenjene« preiskovalcem. Preden si začne ogledovati kraj eksplozije, mora bombni tehnik opraviti protibombni pregled, da bi zagotovil varnost preiskovalcem. V državi je letno okoli 20 eksplozij, v zadnjem času so uporabljene predvsem ročne bombe M52 jugoslovanske proizvodnje. Največjo nevarnost za policiste, ki pridejo na kraj eksplozije, predstavlja uporaba doma izdelanih razstreliv (npr. TATP), ki običajno še ostanejo na kraju, in improviziranih eksplozivnih naprav, ki dostikrat ne eksplodirajo v celoti ipd.

Slika 6. Delci ročne bombe M52 po eksploziji. Vzrok poškodb so delci (fragmenti), ki nastanejo ob eksploziji ročne bombe, ki imajo začetno hitrost ob eksploziji več kot 6000 m/s. Smrtno poškodbe lahko povzročijo fragmenti v polmeru 20 m od kraja eksplozije, nevarni pa so lahko tudi na razdalji 100 m in več

Slika 7. Doma izdelano razstrelivo TATP. Pogosto prihaja do poškodovanj samih izdelovalcev, ko opravljajo "domače" – laične poizkuse jakosti eksplozije ali pa jih ta zaradi nepazljivosti preseneti in poškoduje. Nekaj nezgod pri rokovanju s TATP se je končalo smrtno

Slika 8. Posledice eksploziva TATP so lahko zelo obsežne. Pogoste so težke telesne okvare ali celo smrt oseb, ki so bile v bližini. Na bližnjih objektih nastanejo hude posledice

Slika 9. Obsežne posledice po eksploziji eksploziva, nastavljenega pod osebnim vozilom

KAJ STORIMO, ČE NAJDEMO NEEKSPLODIRANO UBOJNO SREDSTVO?

- zavarujte in označite kraj najdbe,
- opozorite na nevarnost tudi druge,
- umaknite se v zaklon,
- pokličite 112 ali 113,
- **PREDMETA NIKOLI NE PRIJEMAJTE IN NE PREMIKAJTE!**

KAJ STORIMO, ČE PREJMEMO OBVESTILO O PODTAKNJENEM EKSPLOZIVNEM TELESU V OBJEKTU (na primer v ŠOLI) ?

- poskusite si na podlagi glasu zapomniti čim več o klicatelju (starost, naglas, spol, zvok prometa (vlak, avion,...) ipd),
- zapišite si čas klica, telefonsko številko, če je mogoče,
- obvestite policijo,
- poskrbite za lastno in varnost drugih. Umaknite se iz objekta (po možnosti na zbirno mesto, če je varno).

NEVARNOST EKSPLOZIJE PRI DELU V CESTNEM PROMETU

Vsakodnevno se v cestnem prometu prevažajo različne količine nevarnih snovi. Število in količina slednjih se iz

Slika 10. Oznake za prevoz nevarnega blaga (lahko so nameščene na vozilu ali na embalaži), ki opozarjajo na nevarnosti, kot so eksplozije, vnetljivost, jedkost, da se snov prevaža v segretem stanju in da je oksidirajoča....

leta v leto močno povečuje. Vzrok temu je nenehno odkrivanje novih nevarnih snovi in vedno večja uporaba teh v industrijske namene kot tudi za domačo uporabo. Prevoz nevarnih snovi v cestnem prometu je zakonsko urejen. Določa, da morajo biti vsi prevozi ustrezno označeni, da se prepozna nevarnost prevažanega tovora. Za policiste je najpomembnejše, da v primeru prometne nesreče oz. takrat, ko imajo v postopku vozilo, ki prevaža nevarno snov, prepoznajo nevarnost, ki jo snov predstavlja. Nevarnost eksplozije pri delu je možna pri prevozu nevarnega blaga, ki je označeno z označbami za nevarnost (slika 10).

Slika 11. Pravilno označeno vozilo za prevoz nevarnega blaga. Na sliki so vozila, ki jih uporablja Civilna zaščita RS za prevoz najdenih sumljivih predmetov (NUS – neeksplozivna ubojna sredstva) s kraja najdbe v skladišče oz. na poligon za strokovno uničenje

Z oznakami za nevarnost je v skladu z veljavno zakonodajo treba označevati vozila (slika 11), ki prevažajo nevarne snovi, in tovor (slika 12). Težave se pri policijskem delu pojavijo, kadar so oznake za nevarnost umazane, nečitljive, poškodovane, zakrite, niso nameščene ali pa jih zaradi položaja vozila zaradi prometne nesreče ni mogoče prepoznati (slika 13).

Slika 13. Primer nesreče vozila, ki prevaža nevarno snov. Oznake za nevarnost niso vidne zaradi položaja vozila

Zaradi vedno večjega števila opravljenih prevozov nevarnega blaga (in s tem tudi prevožene količine blaga) v cestnem prometu je temu primerno tudi število nesreč, v katerih so udeležena vozila, ki prevažajo nevarne snovi (graf 2). V povprečju se letno na slovenskih cestah pripeti od 30 do 50

prometnih nesreč z udeležbo vozila, ki prevaža nevarno blago.

Za varnost delavcev pa je pomemben tudi podatek (graf 3) o številu različnih nevarnih snovi pri prometnih nesrečah, ki so se zgodile na območju Slovenije. Količina nevarne snovi, ki se razlije, izpari, izhlapi v okolico, je nevarna tako za okolje kot za delavce. Zaradi zahtevnosti takega dela in s tem izpostavljenosti nevarnostim je zelo pomembno, da so delavci ustrezno strokovno usposobljeni za delo in poznajo ukrepe za varno delo, da ne pride do neželene poškodbe (vdihavanje nevarnih snovi) pri delu, požara ali celo eksplozije.

Slika 14. Zakonsko pravilno označeno (z oranžno tablo in tablo, ki pove, kakšno lastnost (nevarnost) ima tovor) vozilo za prevoz nevarnih snovi

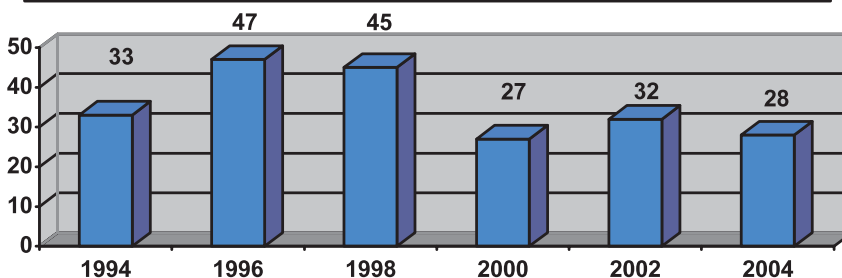

Slika 15. Pravilno napisana in pravilno nameščena oznaka na vozilu, ki prevaža nevarne snovi, je v primeru prometne nesreče odločilna za sprejetje prvih nujnih ukrepov (izbira smeri prihoda na kraj nesreče, izbira pravilne opreme, velikost območja zavarovanja kraja,...) za sanacijo prometne nesreče

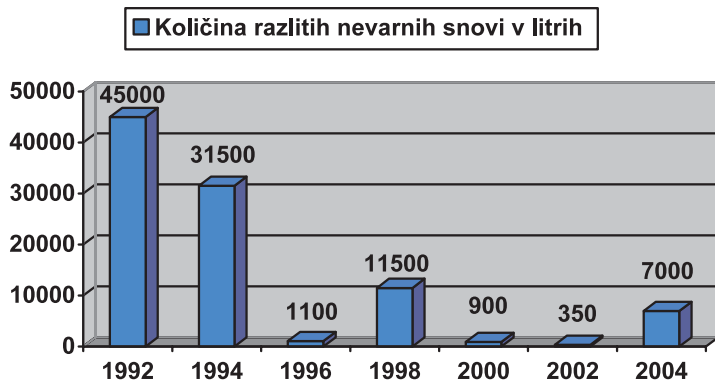

Slika 12. Pravilno naložen (pritrjen) in označen tovor. Pravilne in čitljive oznake za nevarnost so še kako pomembne za določanje vrste nevarnosti ob nesreči

■ število prometnih nesreč z udeležbo vozil za prevoz nevarnega blaga

Graf 2. Številčni prikaz prometnih nesreč z udeležbo vozil, ki prevažajo nevarne snovi

Graf 3. Količina razlitih nevarnih snovi pri prometnih nesrečah po posameznih letih v RS

Ukrepi ob nesreči vozila, ki prevažata nevarno snov:

- ustavite motor in prepovedajte uporabo nezavarovanih luči,
- ne povzročajte iskrenja (izogibajte se neposrednemu stiku s kovinskimi predmeti),
- nepoklicane osebe oddaljite iz nevarnega območja (območje zavarovanja je odvisno od količine in vrste nevarne snovi),
- ostanite v zavetni legi, če lahko za nivo višje od kraja, kjer je nevarna snov (veter naj piha v hrbet – plini, hlapi, pare),

V PRIMERU POŽARA:

- uporabljajte ustrezne gasilne snovi,
- ko je požar zajel izdelke, prekinite gašenje, stopite na varno razdaljo in omejite gibanje (najmanj 600 m v polmeru – razdalja je odvisna od posamezne nevarne snovi in njene količine),
- umaknite se v zaklon (za primer eksplozije).

ZAKLJUČEK

Iz posameznih primerov je razvidno, da je pri policijskem delu pogosto prisotna ne-

varnost eksplozije. Posebno visoko tveganje izpostavljenosti eksploziji pri delu pomeni, da je pogostost izpostavljanja relativno nizka, resnost posledic pa zelo visoka. Le strokovnost, temeljitost in potrpežljivost pri delu so pripomogle, da do situacije, ki bi imela za posledico poškodbo pri delu, v preteklih letih ni bilo.

LITERATURA

1. Izjava o varnosti z oceno tveganja v ministrstvu za notranje zadeve PRVA REVIZIJA, RS Ministrstvo za notranje zadeve, Ljubljana, avgust 2005
2. Izjava o varnosti z ocenjevanjem tveganja pri delu v MNZ in Policiji, Ljubljana, april 2002
3. Kolenc, T., Slovenska policija, Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policijska Generalna policijska uprava, Ljubljana 2002.
4. Fotografije: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, Vir: Policijska SE-EPZ
5. Fotografije: 3a, 12, Vir. RS URSZR, Milan Lampret
6. Habič, A., Sektor prometne policije, Zapiski s predavanj ADR za policiste prometnike, Tacen 2004.
7. Revija Varnost, april 1999, MNZ, Policijska.
8. Zakon o policiji, Uradni list RS, št. 49-2140/1998, stran 3465
9. Zakon o prevozu nevarnega blaga (ZPNB), Uradni list RS, št. 79-3756/1999, stran 12369

ZVD Zavod za varstvo pri delu d.d.
Chengdujska cesta 25
1000 Ljubljana

Nudimo vam **VARNOSTNE ZNAKE** v obliki nalepk in tabel:

- ✓ skladne z veljavno zakonodajo
- ✓ izdelane na kvalitetnih materialih
- ✓ vsebine lahko izdelamo glede na potrebe naročnikov

Več informacij: Fanči Avbelj, T 01 585 51 00, M 041 658 953, E fanci.avbelj@zvd.si

KATALOG VARNOSTNIH ZNAKOV

si lahko ogledate na: www.zvd.si

